

Prehistòria

Digue'm com pintes i et diré com és la teva societat

Les pintures rupestres permeten fer hipòtesis sobre l'existència de més igualtat en les societats paleolítiques

David Bueno

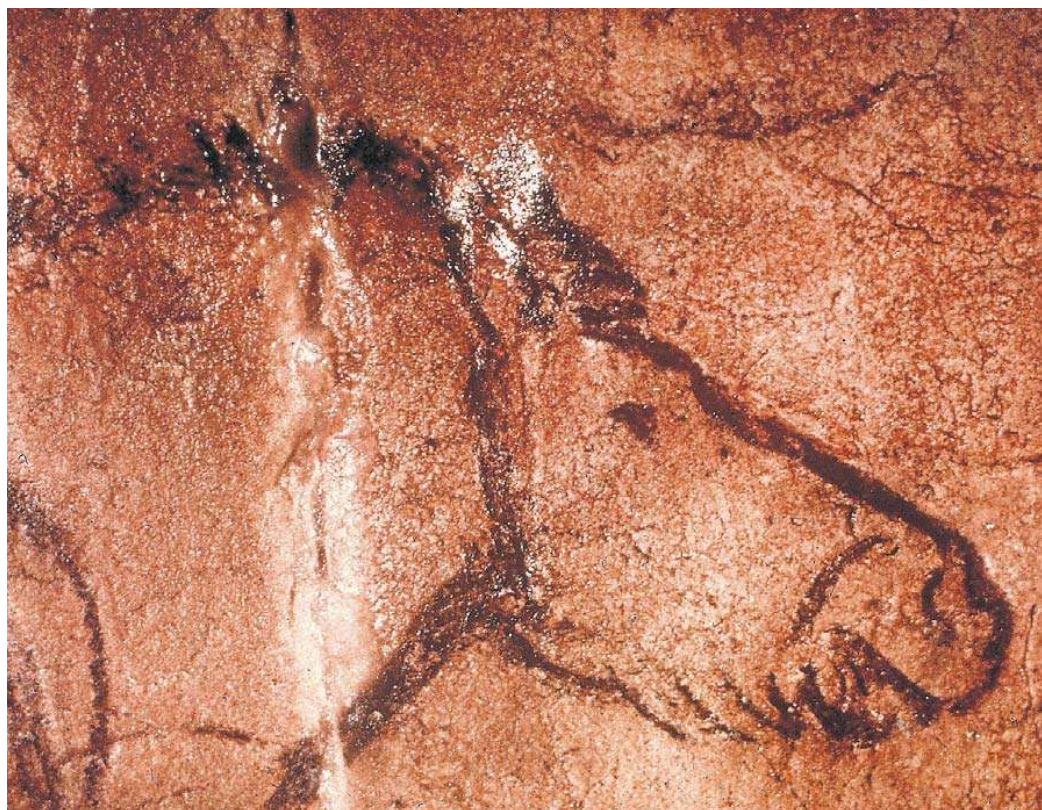
L'any 1868, quan es van descobrir les pintures d'Altamira, la comprensió i la interpretació de la prehistòria humana van fer un tomb radical. Les persones del paleolític van deixar de ser considerades com a bàrbars salvatges i incultes per ser vistes com a artistes capaços de crear obres d'art refinades. Des de llavors s'han trobat moltes altres mostres d'aquella època, principalment a l'Europa Occidental, la qual cosa va fer pressuposar que l'art va néixer en aquest àmbit geogràfic.

Un seguit de descobriments recents han tornat a canviar la situació i ha permès inferir com era la ment dels nostres avantpassats i com devien ser les relacions que establien entre ells i amb la natura. La revista *Current Biology* ha publicat un article escrit per l'exinvestigador en química física i periodista científic Michael Gross, en el qual ofereix una visió panoràmica de les dades i interpretacions actuals de com eren les persones del paleolític a través de les obres d'art que han perviscut. En aquest text, Gross compara la mentalitat dels nostres avantpassats amb l'actual, en què predominen les selfies.

Una forma d'art universal

Les primeres pintures rupestres que es van estudiar corresponen a coves d'Europa Occidental, com les d'Altamira, Lascaux i Chauvet, de fa entre 15.000 i 40.000 anys. També se n'han trobat a la costa mediterrània, en manifestacions de l'anomenat art rupestre llewantí, però són una mica més recents, de fa uns 10.000 anys. Totes aquestes pintures inclouen imatges realistes d'animals, escenes de cacera i figures humanes. També es troben símbols, com ara creus, punts, ratlles i espirals, i mans fetes en positiu o en negatiu. Tanmateix, que aquestes mostres artístiques fossin les primeres a ser estudiades no indica que siguin les úniques, ni que l'art i tots els processos cognitius que du associats sorgissin a Europa. L'exploració recent d'altres indrets a tot el món ha demostrat que l'art rupestre és una tònica de tota l'espècie humana. Per exemple, investigadors de la Universitat de Brisbane han descobert fa poc pintures rupestres equivalents en coves de l'illa de Sulawesi, a Indonèsia, de fa entre 20.000 i 44.000 anys. En aquestes pintures es veuen búfals nans i porcs. I també imatges humanes amb atributs animals, com el fet de tenir cua o bec d'ocell.

Aquestes figures quimèriques, en què es barregen característiques humanes i animals, són presents a tot el món. No es pot dir amb certesa quin era el seu

Detall del cap d'un cavall a la cova de Lascaux, a França, descoberta casualment el 1940 per un noi de 18 anys. Els científics estimen que es va pintar fa vora 17.000 anys. GETTY

significat, però es considera que poden representar disfresses de camuflatge per anar a caçar o per participar en danses i festivitats, i que reflecteixen una gran capacitat d'imaginació en conferir característiques animals a persones humanes. Sigui com sigui, la creativitat pròpia de la nostra espècie era ja ben present fa diverses dotzenes de milers d'anys. També s'han trobat representacions similars a Austràlia, als Balcans i als Urals, amb datacions molt similars, de fa entre 14.000 i 38.000 anys, la qual cosa indica que les característiques mentals i cerebrals necessàries per generar art figuratiu, abstracte i imaginatiu ja eren presents en els *Homo sapiens* abans de la primera migració des de l'Àfrica, fa més de 60.000 anys.

El sentit de pintar

Però, quin sentit tenien aquestes pintures? Tot i que només es pot hipotetitzar, es considera que són un reflex del pensament simbòlic i que representen no només la necessitat d'entendre la

natura, sinó també les primeres mostres de narrativa. Una altra pregunta interessant és quines van ser les característiques cerebrals que van permetre desenvolupar un art figuratiu que fos un reflex fidel de la realitat. En aquest sentit, les primeres mostres que es conserven de pintures coincideixen en el temps amb el desenvolupament de llances i propulsors que s'utilitzaven per caçar animals a distància. Per tant, una de les hipòtesis més plausibles considera que la necessitat de coordinar de manera molt precisa la vista amb els moviments de braços i mans per apuntar bé a través dels centres d'integració del cervell va permetre representar amb una gran precisió el món natural mitjançant moviments manuals precisos que utilitzaven com a guia els records visuals.

Pintures rupestres i selfies

Finalment, hi un últim aspecte que Gross destaca en el seu treball. Totes les figures humanes identificades estan re-

presentades de manera molt general, ben delineades però sense el gran detall que ofereixen els animals. A més, totes presenten mides similars, sense cap que destaquí per ser més grossa que les altres. La interpretació que es dona a aquest fet és que, a diferència de les societats actuals, les del paleolític eren molt més igualitàries, sense grans diferències de categoria entre els seus membres, i que el que més els importava era el seu entorn, els animals que els servien d'aliment, més que no pas ells mateixos de manera egocèntrica.

Aquest fet contrasta amb la moda de les selfies, en què l'important és qui es fa la foto a ell mateix i no tant el seu entorn, la qual cosa implica un allunyament cultural de les arrels antropològiques de l'*Homo sapiens* que podria ajudar a explicar els comportaments destructius que propicien algunes actituds de les societats actuals. —

David Bueno és director de la càtedra de neuroeducació UB-EDU1st